

ความรับผิดชอบตามหลักละเมิดของไทยในเรื่องวัตถุอันตราย

3.1 ความรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากวัตถุอันตรายตามกฎหมายไทย

3.1.1 หลักเกณฑ์ความรับผิดชอบของวัตถุอันตราย

พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 นั้น เป็นกฎหมายที่ถูกบัญญัติขึ้นโดยการยกเลิกกฎหมายว่าด้วยพระราชบัญญัติวัตถุมีพิษ พ.ศ.2510 และพระราชบัญญัติวัตถุมีพิษ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2516 ซึ่งเป็นกฎหมายคุ้มครองเกี่ยวกับวัตถุมีพิษบางชนิดซึ่งกระทรวงสาธารณสุขเห็นว่าพระราชบัญญัติวัตถุมีพิษดังกล่าว ควบคุมแต่เฉพาะเคมีภัณฑ์ที่มีพิษร้ายแรงบางชนิดเท่านั้น กระทรวงสาธารณสุขเห็นว่าปัจจุบันได้มีการนำเอาเคมีวัตถุมาใช้ในชีวิตประจำวันกันมาก และเคมีวัตถุบางอย่างอาจทำให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพของประชาชนได้ หลายประเทศจึงดำเนินการให้มีกฎหมายในลักษณะ “กฎหมายควบคุมวัตถุที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ” (Hazardous substance control) ขึ้นอีกฉบับหนึ่ง ซึ่งกรรมการร่างกฎหมายของสำนักงานกฤษฎีกามีความเห็น ว่า พระราชบัญญัติวัตถุมีพิษใช้ควบคุมได้กับ “สารออกฤทธิ์” อันได้แก่เคมีภัณฑ์หรือสิ่งอื่นที่มีคุณสมบัติอาจทำให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช หรือทรัพย์สิน ตลอดจนอาจใช้ควบคุมวัตถุทุกชนิดที่มีสารออกฤทธิ์ดังกล่าวผสมอยู่ด้วย และเห็นว่าพระราชบัญญัติวัตถุมีพิษเป็นกฎหมายกลาง (General Law) ที่อาจใช้บังคับเคมีภัณฑ์ได้ทุกชนิด ตั้งแต่การผลิต การสั่งหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักร การส่งออก การมีไว้ การขาย การขนส่ง การเก็บรักษา การแสดงฉลาก จนถึงการใช้และการทำลาย ทั้งยังอาจใช้บังคับกับสิ่งอื่นที่มีคุณสมบัติอันอาจทำให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช หรือทรัพย์สินได้อีกด้วย หากจะให้มีพระราชบัญญัติใหม่ขึ้นอีกหนึ่งฉบับจะทำให้เกิดการล่าช้าและซ้ำซ้อนกัน เนื่องจากในปัจจุบันกฎหมายไทยที่ใช้ในการควบคุมวัตถุอันตรายต่างๆ นั้น มีกระจัดกระจายอยู่หลายฉบับ และอยู่ในอำนาจหน้าที่ของหลายกระทรวง¹ กล่าวคือ

¹ บันทึกเรื่องการปรับปรุงกฎหมายเพื่อควบคุมวัตถุอันตราย, สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, (กันยายน, 2543), น.1- 3.

1. วัตถุระเบิดได้ กรณีนี้มีพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืนควบคุมอยู่ อย่างไรก็ตาม วัตถุระเบิดตามกฎหมายนี้จะมุ่งเน้นใช้บังคับกับวัตถุที่สร้างขึ้นเพื่อมุ่งหมายจะทำให้เกิดการระเบิดขึ้นเท่านั้น ไม่รวมไปถึงวัตถุบางชนิดที่อาจเกิดระเบิดขึ้นได้เอง แม้จะไม่ได้มุ่งหมายจะสร้างขึ้นเพื่อใช้อย่างระเบิด เช่น กรณีของ ก๊าซอัดชนิดต่างๆ ที่เมื่อเกิดการระเบิดขึ้นแล้ว ก็มีอันตรายรุนแรงไม่ต่างไปจากวัตถุที่เป็นระเบิดโดยสภาพ นอกจากนี้แม้จะมีขั้นตอนการควบคุมไว้หลายเรื่อง แต่ก็ยังไม่ครบทุกเรื่อง เช่น ไม่มีบทบัญญัติควบคุมการแสดงฉลากของดอกไม้เพลิง เป็นต้น

2. วัตถุไวไฟ กรณีนี้มีพระราชบัญญัติการเก็บรักษาน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ.2474 ควบคุมปริมาณและสถานที่ที่จะเก็บรักษาและการจำหน่ายน้ำมันเชื้อเพลิงทุกชนิดและวิธีการในการขนส่ง พระราชบัญญัติน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ.2511 ควบคุมการประกอบกิจการค้าน้ำมันเชื้อเพลิง ในส่วนที่เกี่ยวกับปริมาณ สถานที่เก็บรักษาและการขนส่ง และประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 28 ลงวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ.2514 (ว่าด้วยการบรรจุก๊าซ) บัญญัติควบคุมเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการบรรจุก๊าซไฮโดรคาร์บอนเหลวบางชนิดที่ระบุไว้ คือ โพรเพน โพรพิลีน นอร์มัลบิวเทนไฮโซ – บิวเทน หรือบิวทิลีนส์ ปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายในกลุ่มนี้ คือ พระราชบัญญัติน้ำมันเชื้อเพลิง ฯ ซึ่งใช้ควบคุมสารไวไฟทั้งในกรณีที่เป็นของแข็งและของเหลว แต่ปรากฏว่าบทบัญญัติต่างๆ ในกฎหมายนี้ ทั้งในส่วนการขนส่งก็ดี การเก็บรักษาก็ดี ล้วนแต่มุ่งเน้นให้ใช้กับน้ำมันเชื้อเพลิง ซึ่งมีลักษณะเป็นของเหลวเท่านั้น ไม่อาจนำไปใช้บังคับกับวัตถุไวไฟที่มีลักษณะเป็นของแข็งได้ และสำหรับวัตถุไวไฟที่เป็นก๊าซนั้น การที่ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 28 ฯ กำหนดควบคุมก๊าซไฮโดรคาร์บอนเหลวเฉพาะเพียงบางชนิดดังกล่าว ก็ทำให้ก๊าซเหลวบางชนิด เช่น ก๊าซเอทิลีนเหลว ไม่อยู่ภายใต้การควบคุมตามประกาศของคณะปฏิวัตินี้

3. วัตถุออกซิไดส์และวัตถุเปอร์ออกไซด์ ปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายฉบับใดบัญญัติควบคุมไว้โดยเฉพาะ ทั้งๆ ที่วัตถุประเภทนี้บางชนิด เช่น ก๊าซออกซิเจนเหลว เมื่อนำไปบรรจุในภาชนะที่ไม่เหมาะสม ก็อาจเกิดระเบิดขึ้นได้ และหากนำไปไว้ใกล้กับวัตถุไวไฟด้วยแล้ว ก็จะทำให้อันตรายที่จะเกิดขึ้นรุนแรงขึ้นไปอีก

4. วัตถุมีพิษ กรณีนี้มีพระราชบัญญัติวัตถุมีพิษ พ.ศ.2510, พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท พ.ศ.2518, พระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510, พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2514, พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ.2528 บัญญัติควบคุมไว้ค่อนข้างชัดเจนและครอบคลุมทุกขั้นตอนอยู่แล้ว แต่อย่างไรก็ดีเนื่องจากกฎหมายต่างๆ เหล่านี้มีขอบเขตการควบคุมที่แตกต่างกันและบางกรณีก็ซ้ำซ้อนกันและเป็นเรื่องที่อยู่ในความรับผิดชอบของ

หน่วยงานต่างกระทรวงกันหลายหน่วยงาน ในบางครั้งจึงทำให้เกิดปัญหาในเรื่องการประสานงาน และการปฏิบัติงานซ้ำซ้อน หรือแม้แต่ในการทำให้ผู้ประกอบการต้องดำเนินการขอใบอนุญาตหลายใบ

5. วัตถุที่ทำให้เกิดโรค กรณีนี้มีพระราชบัญญัติเชื้อโรคและพิษจากสัตว์ พ.ศ.2525, พระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510, พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2514 และพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ.2525 บัญญัติควบคุมไว้ค่อนข้างครอบคลุมแล้ว ปัญหาที่เกิดขึ้นก็เป็นไปทำนองเดียวกันกับในเรื่องที่เกี่ยวกับวัตถุมีพิษ คือเป็นกรณีที่มีกฎหมายหลายฉบับบัญญัติไว้ซ้ำซ้อนกัน ซึ่งการซ้ำซ้อนกันในบางกรณีก็ก่อให้เกิดปัญหาการปฏิบัติงานในระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำนองเดียวกัน

6. วัตถุที่มีอันตรายร้ายแรง กรณีนี้มีพระราชบัญญัติพลังงานปรมาณูเพื่อสันติ พ.ศ.2504 ควบคุมการนำเข้า การส่งออก การผลิต การมีไว้ในครอบครองซึ่งสารกัมมันตรังสี อย่างไรก็ตามในเรื่องการใช้ การเก็บรักษา และการขนส่ง ยังไม่มีมาตรการในการป้องกัน เช่น ในกรณีที่เอกชนขอตั้งโรงงานอุตสาหกรรมที่มีการนำสารกัมมันตรังสีมาใช้ในการกระบวนการผลิต กฎหมายฉบับนี้ไม่อาจควบคุมลักษณะการใช้มาตรฐานของสถานที่ที่ใช้ในการประกอบการเพื่อให้เกิดความปลอดภัยได้

7. วัตถุที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม วัตถุกัดกร่อน และวัตถุที่ก่อให้เกิดการระคายเคือง วัตถุอันตรายทั้ง 3 ชนิดนี้ ปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายใดบัญญัติควบคุมไว้โดยเฉพาะ การควบคุมจึงขึ้นอยู่กับความรุนแรงของอันตรายที่จะเกิดขึ้นกล่าวคือ ถ้าเป็นกรณีที่วัตถุดังกล่าวก่อให้เกิดอันตรายได้มาก ก็อาจจะจัดอยู่ในบังคับของกฎหมายที่ควบคุมวัตถุมีพิษได้ แต่ถ้าเป็นกรณีที่อันตรายที่เกิดขึ้นไม่รุนแรงถึงขนาดระดับนั้นก็ยังไม่มีการควบคุมไว้ เว้นแต่จะไปอยู่ในกฎหมายเฉพาะเรื่องแล้ว เช่น กฎหมายว่าด้วยยา กฎหมายว่าด้วยเครื่องสำอาง กฎหมายว่าด้วยมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เป็นต้น

3.1.1.1 ระบบความรับผิดชอบทางแพ่ง²

ความรับผิดชอบทางแพ่งขณะนี้ เป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อยู่แล้ว โดยทั่วไปบุคคลจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นโดยการจงใจหรือประมาทเลินเล่อตามมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และในกรณีของทรัพย์สินอันเป็นของเกิดอันตรายได้ ผู้ครอบครองจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายตามหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด

² เฟิงอ้าง, น.8 - 10.

(Strict liability) ตามมาตรา 437 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตามบทบัญญัติที่มีเพียงเช่นนั้นเป็นการสรุปมากเกินไปจนไม่อาจเห็นแนวทางที่จะใช้กฎหมายได้ สมควรขยายบทบัญญัติในส่วนนี้ให้ชัดเจนขึ้นโดยอยู่บนพื้นฐานของระบบเดิม

1.หน้าที่ของผู้มีส่วนในการผลิตและกระจายวัตถุดิบอันตราย วัตถุดิบอันตรายเป็นของที่โดยสภาพอาจก่อความเสียหายให้กับผู้อื่นได้ ผู้เป็นเจ้าของ หรือผู้ผลิต หรือผู้มีส่วนร่วมในการกระจายจึงมีหน้าที่ต้องระมัดระวังมิให้เกิดความเสียหายขึ้น ซึ่งหน้าที่เหล่านี้ในต่างประเทศอาจเกิดขึ้นตามแนวการตีความของศาลก็มี เช่น กฎหมายสหรัฐอเมริกา หรือกฎหมายเยอรมัน หรือเกิดขึ้นโดยบทบัญญัติเฉพาะก็มี เช่น กฎหมายออสเตรเลียและของอีกหลายประเทศ เพราะการมีบทบัญญัติที่กำหนดว่าผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขาย ผู้ขนส่ง ฯลฯ จะต้องปฏิบัติเช่นใด เกี่ยวกับวัตถุดิบอันตรายนั้น การฝ่าฝืนบทบัญญัติเพื่อป้องกันอันตรายดังกล่าวย่อมเป็นการประมาทในตัวเองมาตรา 422 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อนึ่งโดยหลักแล้วบุคคลที่เกี่ยวข้องจะต้องระมัดระวังในขั้นตอนที่สำคัญทุกขั้นตอนที่ตนมีส่วนรับผิดชอบมิให้เกิดอันตรายขึ้น กล่าวคือต้องระมัดระวังไปยังระดับถัดลงไปจากตน เช่น ผู้ขายส่งต้องเลือกขายให้แก่ผู้ขายปลีกที่ตนเห็นว่ามี ความรับผิดชอบเพียงพอ ซึ่งในกลุ่มอาชีพต่อเนื่องกันต่างย่อมทราบกันดีพอสมควร (ดีกว่าประชาชนทั่วไป) ว่าบุคคลใดมีพฤติกรรมแบบใด การให้ตรวจสอบตนเองจะทำให้เกิดการยกระดับความปลอดภัยให้สูงขึ้น บุคคลทุกคนที่อยู่ในลูกโซ่ของการกระจาย (Chain of distribution) ตัววัตถุดิบอันตราย มาจนถึงผู้ที่ครอบครองในขณะที่เกิดความเสียหายขึ้น

อนึ่ง การกำหนดหน้าที่ของบุคคลแต่ละขั้นตอนนี้เป็นเพียงแนวทางหนึ่งเท่านั้นหน้าที่ที่ถูกกำหนดไว้ในกฎหมายอื่นหรือในหมวด 2 ของพระราชบัญญัติก็ยังคงมีอยู่ และการฝ่าฝืนหน้าที่เหล่านี้จะเกิดความเข้มงวดในการจำแนกความรับผิดชอบระหว่างกันว่าในขั้นตอนต่างๆ ตั้งแต่ผู้ผลิตไปจนถึงผู้ครอบครองนั้นผู้ใด เป็นผู้รับผิดชอบที่แท้จริงเพียงใดได้ง่ายขึ้นด้วย

2.ความรับผิดชอบต่อผู้ใช้หรือบุคคลข้างเคียง ผู้ครอบครองวัตถุดิบอันตรายย่อมต้องรับผิดชอบโดยเคร่งครัดเพื่อความเสียหายอันเกิดแก่บุคคลข้างเคียงต่าง ๆ (มาตรา 437 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์) อย่างไรก็ตามบุคคลผู้มีส่วนในการควบคุมก็จำต้องร่วมรับผิดชอบด้วยตามหลักในมาตรา 437 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่จากการใช้กฎหมายในปัจจุบันยังไม่เป็นที่แน่ชัดว่าผู้มีส่วนในการควบคุมจะมีความหมายเพียงใด ในกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบในความชำรุดของสินค้า (Product liability) ของประเทศต่างๆ เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ เยอรมัน ฯ ฯลฯ ซึ่งเป็นกฎหมายว่าด้วยการที่สินค้าชำรุดก่อให้เกิดสภาพอันตรายโดยไม่สมควรจะทำให้ผู้ใด ต้องมีความรับผิดชอบอย่างไรนั้น ได้วางหลักให้ผู้ผลิต (Producer) เป็นผู้รับผิดชอบโดยเด็ดขาด

ในชั้นที่สุด หากพิสูจน์กันไม่ได้ว่าความเสียหายเกิดจากเหตุสุวิสัยหรือจากความผิดของบุคคลผู้ต้องเสียหายเอง ส่วนในกรณีของสินค้าที่ผลิตจากต่างประเทศ หากการฟ้องผู้ผลิตในต่างประเทศเป็นไปได้ยากภาระชั้นที่สุดตามความเป็นจริงย่อมตกหนักแก่ผู้นำเข้า และสำหรับบุคคลที่อยู่ในลูกโซ่ของการกระจาย (Chain of distribution) ยังมีความแตกต่างกันอยู่บ้าง โดยกฎหมายของอังกฤษและเยอรมัน ให้ผู้ขายรับผิดชอบด้วยหากระบุชื่อผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าให้แก่ผู้เสียหายทราบภายในเวลาอันควรไม่ได้ (Consumer Protection Act sect.2 ของอังกฤษ และกฎหมายลงวันที่ 15 ธันวาคม 1989 มาตรา 4 ของเยอรมัน) แต่กฎหมายของหลายมลรัฐในสหรัฐอเมริกา จะกำหนดให้บุคคลผู้อยู่ในลูกโซ่ของการกระจายต้องร่วมรับผิดชอบโดยเด็ดขาดต่อผู้ที่ได้รับความเสียหายด้วย (Restatement (Second) of Tort Sect.402A) เพราะความรับผิดชอบชั้นที่สุดที่แท้จริงอาจอยู่ที่ขั้นตอนใดในลูกโซ่การกระจายดังกล่าวก็ได้ โดยผู้ที่ต้องรับผิดชอบดังกล่าวอาจ ไล่เบียดกันไปตามลำดับได้ตลอดสาย เว้นแต่ผู้นั้นจะเป็นผู้ต้องรับผิดชอบที่แท้จริงในชั้นที่สุด ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่ากฎหมายของสหรัฐอเมริกาน่าจะเหมาะสมกว่า โดยในแง่ของการเยียวยานั้นผู้เสียหายจะฟ้องบุคคลใดก็ได้ตามความสะดวก และมีความแน่นอนว่าจะได้รับ ค่าสินไหมทดแทนครบเต็มจำนวน ส่วนในแง่ของความรับผิดชอบที่แท้จริงในระหว่างที่ผู้ต้องรับผิดชอบร่วมกัน ก็ต้องไปฟ้องร้องไล่เบียดกันเองแต่ระบบนี้มีได้ทำให้ผู้ร่วมรับผิดชอบที่มีโช้ผู้รับผิดชอบที่แท้จริงต้องเสียหายมากนัก เพราะบุคคลดังกล่าวเมื่อถูกฟ้องคดีก็อาจขอให้ศาลเรียก ผู้ต้องร่วมรับผิดชอบกับตนเข้ามาเป็นจำเลยร่วมได้อยู่แล้วตามมาตรา 57 (3) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ระบบนี้จึงทำให้ผู้รับผิดชอบที่แท้จริงหรือผู้ผลิตปรากฏตัวในคดีได้ง่ายกว่า และระบบการระมัดระวังตรวจสอบไปยังลำดับถัดจากตนขึ้นไปในลูกโซ่แห่งการกระจายและลำดับถัดจากตนลงไปในนั้นมีความเป็นจริงเป็นจังได้มากขึ้น เพราะจะมีการไล่เบียดให้รับผิดชอบกันจริงๆ ในระหว่างกันเองโดยจะมีผลให้ผู้ขายเลือกซื้อจากผู้ผลิตที่มีคุณภาพที่จะไม่ก่อให้เกิดความเสียหายที่ต้องรับผิดชอบแทนไปก่อน และผู้ผลิตก็จะเลือกขายให้แก่ผู้ขายที่รับผิดชอบไม่ก่อความเสียหายให้ตนต้องร่วมรับผิดชอบไปก่อนแล้วต้องฟ้องไล่เบียดเอาในภายหลังให้ยุ่งยาก โดยที่ร่างพระราชบัญญัตินี้เกี่ยวข้องกับวัตถุอันตรายโดยตรงอยู่แล้ว จึงสมควรนำหลักในกฎหมายดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในกฎหมายไทยได้

จากเหตุผลที่มีกฎหมายซ้ำซ้อนกันหลายฉบับในการควบคุมวัตถุอันตรายและอุบัติเหตุอันสืบเนื่องจากวัตถุอันตรายที่มีพิษได้เกิดขึ้นตัวอย่างเช่น พ.ศ. 2533 รถบรรทุกแก๊ส LPG ของบริษัทสยามแก๊ส พลิกคว่ำที่ถนนเพชรบุรีตัดใหม่ สาเหตุเกิดจากรถบรรทุกถังแก๊ส LPG ขนาดใหญ่ พลิกคว่ำ เกิดแก๊สรั่วไหลออกจากถังเป็นจำนวนมาก แล้วเกิดเพลิงลุกไหม้มีผู้เสียชีวิตและทรัพย์สิน

เสียหายมาก และ พ.ศ.2534 รถบรรทุกเก็บจุดชนวนระเบิดพลิกคว่ำบนถนนหลวง บริเวณ ตำบลทุ่งมะพร้าว อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา สาเหตุที่เกิด รถบรรทุกเก็บจุดชนวนระเบิดพลิกคว่ำ หนีบรรจุนวนระเบิดตกบนถนนเป็นจำนวนมาก ชาวบ้านไปจุดหนีบรรจุนระเบิดระเบิดขึ้น มีผู้เสียชีวิตและทรัพย์สินเสียหายมาก และอีกหลายเหตุการณ์³ จัดทำให้มีการปรับปรุงกฎหมายขึ้น นอกจากนั้น พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 ฉบับนี้ยังได้ขยายบทบัญญัติในส่วน ของความรับผิดทางแพ่งให้ชัดเจนขึ้น โดยเห็นว่าผู้ครอบครองและควบคุมจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายตามหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability) คณะกรรมการร่างกฎหมายเห็นว่า บทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 437 นั้นเป็นการสรุปมากเกินไปจน ไม่อาจเห็นแนวทางที่จะใช้กฎหมายได้ จึงได้บัญญัติระบบความรับผิดทางแพ่งขยายให้ชัดเจนขึ้น ดังนี้⁴

1.ในเรื่องหน้าที่ของผู้มีส่วนในการผลิตและกระจายวัตถุอันตราย ในส่วนนี้ได้บัญญัติให้ผู้ผลิต (producer) และบุคคลทุกคนที่อยู่ในลูกโซ่ของการกระจาย (Chain of distribution) ตัววัตถุอันตรายมาจนถึงผู้ที่ครอบครองในขณะที่เกิดความเสียหายขึ้นต้องรับผิดชอบ

2.ความรับผิดต่อผู้ใช้หรือบุคคลข้างเคียง ในส่วนนี้ได้วางหลักให้บุคคลผู้มีส่วนในการควบคุมจำต้องร่วมรับผิดชอบด้วยตามหลักในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 437

3.อายุความฟ้องร้อง ความเสียหายซึ่งเกิดจากวัตถุอันตราย มักมีรายละเอียดในการ นำสืบค่าเสียหายที่ยุ่งยาก จึงกำหนดให้มีอายุความ 3 ปีนับแต่วันที่รู้ถึงการละเมิด

4.ความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม ขณะนี้ยังไม่แน่ชัดว่ารัฐจะฟ้องเรียกค่าเสียหายที่เกิดแต่ สิ่งแวดล้อมแก่ผู้เป็นเหตุได้หรือไม่ จึงได้มีบทบัญญัติเฉพาะเรื่องนี้ไว้ด้วย

ในพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายกำหนดหน้าที่และความรับผิดทางแพ่งไว้ดังนี้

1) ความรับผิดของผู้ผลิต ตามมาตรา 59 บัญญัติว่า ผู้ผลิตวัตถุอันตรายต้องระมัดระวัง ในการจัดหาวัตถุที่ใช้ในการผลิต การกำหนดวิธีการและขั้นตอนที่วางใจได้ของการผลิต การจัดให้มีภาชนะบรรจุที่มั่นคงแข็งแรงและปลอดภัยต่อการใช้ การเคลื่อนย้าย และการขนส่ง การจัดให้มีฉลากที่แสดงสภาพอันตรายของสิ่งนั้นที่ชัดเจนเพียงพอ ความเหมาะสมของการเก็บรักษา

³ ภิญญู พาณิชพันธุ์ และคนอื่นๆ, มหันตภัยจากวัตถุเคมี: ความเสี่ยงและอันตราย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2544), น.3-6.

⁴ อ่างแล้ว, เชิงอรรถที่ 1, น.8 -11.

และการตรวจสอบความเหมาะสมของผู้ที่รับมอบวัตถุล้านรายไปจากตน หรือผู้ที่อาจคาดหมายได้ว่าจะได้รับมอบวัตถุล้านรายดังกล่าว

มาตรานี้กำหนดให้ผู้ผลิต ซึ่งหมายความว่า ทำ เพาะ ปรง ผสม แปรรูป แปรงแต่ง แบ่งบรรจุ หรือรวมบรรจุ ต้องระมัดระวังในการจัดหาวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต วิธีการและขั้นตอนการผลิต การบรรจุที่มั่นคงแข็งแรงและความปลอดภัยในการใช้ การเคลื่อนย้าย การขนส่ง ตลอดจนจัดทำฉลากที่แสดงว่าเป็นวัตถุล้านรายประเภทต่าง ๆ รวมถึงต้องตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ที่รับมอบวัตถุล้านรายไปจากตนหรือผู้ที่อาจคาดหมายได้ว่าได้รับมอบวัตถุล้านรายไปจากตน ซึ่งกำหนดหน้าที่ของผู้ผลิตต้องระมัดระวังในการทำหน้าที่ของตน แต่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 437 วรรค 2 ไม่ได้กำหนดให้ผู้ผลิตต้องรับผิดชอบเพียงแต่ระบุให้ผู้ครอบครองต้องรับผิดชอบถ้าทรัพย์สินที่ผลิตหลุดพ้นไปจากการครอบครองของตนแล้ว จะฟ้องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 437 วรรค 2 ไม่ได้ แต่มาตรา 59 ของพระราชบัญญัติวัตถุล้านราย พ.ศ.2535 แม้ว่าทรัพย์สินที่ผลิตจะหลุดไปจากการครอบครองก็ตาม ผู้เสียหายก็สามารถฟ้องผู้ผลิตให้รับผิดชอบได้ ฉะนั้นมาตรา 59 จึงกำหนดมาตรฐานความรับผิดชอบสูงกว่าวิญญูชนในการระมัดระวัง

2) ความรับผิดชอบของผู้นำเข้าตามพระราชบัญญัติวัตถุล้านราย พ.ศ. 2535 มาตรา 60 บัญญัติว่า ผู้นำเข้าวัตถุล้านรายต้องระมัดระวังในการเลือกหาผู้ผลิตการตรวจสอบคุณภาพของวัตถุล้านราย การตรวจสอบความถูกต้องของภาชนะบรรจุและฉลาก การเลือกวิธีการขนส่งและผู้ขนส่ง ความเหมาะสมของการเก็บรักษา และการตรวจสอบความเหมาะสมของผู้ที่รับมอบวัตถุล้านรายไป จากตนหรือผู้ที่อาจคาดหมายได้ว่าอาจจะได้รับมอบวัตถุล้านรายดังกล่าว

มาตรานี้กำหนดให้ผู้นำเข้า ซึ่งหมายความว่า นำหรือสั่งเข้ามาในราชอาณาจักรหรือนำผ่าน ต้องระมัดระวังในการเลือกหาผู้ผลิตการตรวจสอบคุณภาพของวัตถุล้านราย การเลือกวิธีการขนส่งและผู้ขนส่ง ความเหมาะสมของการเก็บรักษาของผู้ที่รับมอบหรือผู้ที่อาจคาดหมายได้ว่าอาจได้รับมอบวัตถุล้านรายไปจากตน

3) ความรับผิดชอบของผู้ขนส่งตามพระราชบัญญัติวัตถุล้านราย พ.ศ.2535 มาตรา 61 บัญญัติว่า ผู้ขนส่งต้องระมัดระวังในการตรวจสอบความถูกต้องของ สิ่งที่ใช้ในการขนส่งหรือยานพาหนะและอุปกรณ์ ความถูกต้องของภาชนะบรรจุ และฉลากความเหมาะสมของวิธีการขนส่ง ความถูกต้องของการจัดวางบนยานพาหนะ และความไว้วางใจได้ของลูกจ้างหรือผู้จัดทำ การงานให้แก่ตนหรือร่วมกับตน

มาตรานี้กำหนดให้ผู้ขนส่ง มีหน้าที่ตรวจสอบความถูกต้องของสิ่งที่ใช้ในการขนส่ง ยานพาหนะในการขนส่ง และอุปกรณ์ในการขนส่ง ภาชนะบรรจุ ฉลากในการขนส่ง ตลอดจนความไว้วางใจได้ของลูกจ้างหรือผู้จัดทำงานให้แก่ตน หรือร่วมทำงานกับตน

4) ความรับผิดของผู้มีไว้ในครอบครองตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 มาตรา 62 และมาตรา 63 ซึ่งมาตรา 62 บัญญัติว่า ผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายต้องระมัดระวัง ในการตรวจสอบความเชื่อถือได้ของผู้นำเข้าหรือผู้ที่จัดหาวัตถุอันตรายนั้นให้แก่ตน ความถูกต้องของภาชนะ บรรจุและฉลาก ความเหมาะสมของการเก็บรักษาและความไว้วางใจได้ของผู้ที่รับมอบวัตถุอันตรายไปจากตน หรืออาจคาดหมายได้ว่าอาจจะได้รับมอบวัตถุอันตรายดังกล่าว

มาตรานี้ กำหนดให้ผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตราย ซึ่งมีไว้ในครอบครอง หมายความว่า การมีไว้ในครอบครองไม่ว่าเพื่อตนเองหรือผู้อื่นและไม่ว่าจะเป็นการมีไว้เพื่อขาย เพื่อขนส่ง เพื่อใช้ หรือเพื่อประการอื่นใดและรวมถึงการทิ้งอยู่หรือปรากฏอยู่ในบริเวณที่อยู่ในความครอบครองด้วย ซึ่งผู้มีไว้ในครอบครองต้องตรวจสอบความถูกต้องของภาชนะ บรรจุและฉลากความเหมาะสมในการเก็บรักษา ตลอดจนบุคคลที่รับมอบหรืออาจคาดหมายได้ว่าจะได้รับมอบวัตถุอันตรายไปจากตน

มาตรา 63 บัญญัติว่า ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขนส่ง หรือผู้มีไว้ในครอบครอง ซึ่งวัตถุอันตราย ต้องรับผิดชอบเพื่อการเสียหายอันเกิดแต่วัตถุอันตรายที่อยู่ในความครอบครองของตน เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัย หรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั่นเอง

มาตรานี้ กำหนดให้ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขนส่ง หรือผู้มีไว้ในครอบครอง ต้องรับผิดชอบเพื่อการเสียหายอันเกิดแต่วัตถุอันตรายที่อยู่ในความครอบครองของตน เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าเกิดแต่เหตุสุดวิสัยหรือเกิดเพราะความผิดของผู้เสียหายนั่นเอง ซึ่งมาตรา 63 นี้ น่าจะเป็นบทลงโทษของ มาตรา 59 – 62 มากกว่า แต่จะมีปัญหากรณีที่ทรัพย์ไม่ได้อยู่ในความครอบครองแล้ว เช่นนี้ทำให้เกิดปัญหาว่าจะให้บทลงโทษของมาตรา 59 – 62 อยู่ตรงไหน ซึ่งจะใช้มาตรา 63 ให้รับผิดก็ไม่ได้ เพราะว่าทรัพย์ไม่ได้อยู่ในความครอบครองของตนในขณะเกิดความเสียหาย

ประเด็นปัญหาว่าการครอบครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 437 และตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายเหมือนกันหรือไม่ ซึ่งการครอบครองตามมาตรา 63 ของพระราชบัญญัติรวมถึงการครอบครองแทนด้วย ไม่จำเป็นต้องมีสิทธิครอบครองและยังรวมถึงการที่ทรัพย์ทิ้งอยู่ หรือปรากฏอยู่ในบริเวณที่อยู่ในความครอบครองด้วย แต่การครอบครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 437 ต้องมีการครอบครองอยู่ในขณะที่เกิดความ

เสียหาย เช่น กรณีที่ลูกจ้างครอบครองทรัพย์สินนายจ้าง ลูกจ้างต้องรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติ เพราะเป็นผู้ครอบครอง แต่ถ้าฟ้องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 437 แล้ว จะฟ้องลูกจ้างไม่ได้เพราะลูกจ้างครอบครองแทนนายจ้างเท่านั้น ผู้ครอบครองที่แท้จริงก็คือ นายจ้างเพราะนายจ้างเจตนายึดถือเพื่อตนเอง

5) ความรับผิดของผู้ขายหรือผู้ส่งมอบวัตถุอันตรายตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 มาตรา 64 บัญญัติว่า ผู้ขายหรือผู้ส่งมอบวัตถุอันตรายให้กับบุคคลใด ต้องรับผิดชอบ เพื่อการเสียหายของบุคคลดังกล่าวอันเกิดแต่วัตถุอันตรายนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัยหรือเกิดเพราะความผิดของผู้เสียหายนั่นเอง

มาตรานี้กำหนดให้ผู้ขาย ซึ่งขาย หมายความว่า การจำหน่าย จ่ายหรือแจกเพื่อ ประโยชน์ทางการค้าและให้หมายความรวมถึงการมีไว้เพื่อขายด้วย ต้องรับผิดชอบเพื่อการเสียหายของบุคคลอันเกิดแต่วัตถุอันตราย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายเกิดแต่เหตุสุดวิสัย หรือเกิดเพราะความผิดของผู้เสียหายนั่นเอง

6) ความรับผิดของนายจ้าง ตัวการ ผู้ว่าจ้าง หรือเจ้าของกิจการตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 มาตรา 65 บัญญัติว่านายจ้าง ตัวการ ผู้ว่าจ้าง หรือเจ้าของกิจการต้อง ร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดที่บุคคลตามมาตรา 63 หรือมาตรา 64 ได้กระทำให้ไปในการทำงานให้ แก่ตน แต่ชอบที่จะได้ชดใช้จากบุคคลดังกล่าว เว้นแต่ตนจะมีส่วนผิดในการสั่งให้ทำ การเลือกหาตัวบุคคล การควบคุม หรือการอื่นอันมีผลโดยตรงให้เกิดละเมิดขึ้นนั้น

มาตรานี้กำหนดให้ นายจ้าง ตัวการ ผู้ว่าจ้าง หรือเจ้าของกิจการต้องร่วมรับผิดชอบในผล แห่งละเมิดที่ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขนส่ง ผู้มีไว้ในครอบครอง ผู้ขาย หรือผู้ส่งมอบวัตถุอันตราย ให้แก่บุคคลใด ได้กระทำให้ไปในการทำงานที่จ้าง แต่ชอบที่จะได้ชดใช้จากบุคคลดังกล่าว เว้นแต่ตน จะมีส่วนผิดในการสั่งให้ทำ การเลือกหาตัวบุคคล การควบคุม หรือการอื่นอันมีผลโดยตรงให้เกิด ละเมิดขึ้นนั้น

มาตรานี้ผู้เขียนเห็นว่า การที่ลูกจ้างทำงานให้นายจ้าง หรือตัวการ หรือเจ้าของกิจการ ก็เพื่อประโยชน์ของนายจ้าง หรือตัวการทั้งสิ้น แล้วทำไมจึงต้องให้ลูกจ้างรับผิดชอบจากการ กระทำงานให้แก่นายจ้าง หรือตัวการ ซึ่งมาตรานี้หลักการคล้ายกับมาตรา 428 ของประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์

7) ความรับผิดของผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขายส่ง ผู้ขายปลีก คนกลาง และผู้ที่มีส่วนในการ จำหน่ายจ่ายแจกทุกช่วงต่อจากผู้ผลิตจนถึงผู้ที่รับผิดชอบขณะเกิดการละเมิด ตาม พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 มาตรา 66 บัญญัติว่า ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขายส่ง

ผู้ขายปลีก คนกลาง และผู้มีส่วนในจำหน่ายจ่ายแจกทุกช่วงต่อจากผู้ผลิตจนถึงผู้ที่รับผิดชอบ
ขณะเกิดการละเมิดตามมาตรา 63 หรือมาตรา 64 ต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งการละเมิดด้วย

มาตรานี้กำหนดให้ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขายส่ง ผู้ขายปลีก คนกลาง และผู้ที่มีส่วนในการ
จำหน่ายจ่ายแจกทุกช่วงต่อจากผู้ผลิต ต้องร่วมรับผิดชอบในผลที่เกิดจากการละเมิดด้วย

8) อายุความการใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหาย ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยคดีแพ่ง พ.ศ. 2535 มาตรา 67 บัญญัติว่า สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดตามพระราชบัญญัตินี้เป็นอัน
ขาดอายุความเมื่อพ้นสามปีนับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการเสียหายความเป็นคดีแพ่งและ
ผู้ฟ้องต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน

ถ้ามีการเจรจาเกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทนที่พึงจ่ายระหว่างผู้ที่เข้าใจกันว่าต้องรับผิดชอบ
ใช้ค่าสินไหมทดแทนและผู้มีสิทธิได้ค่าสินไหมทดแทน ให้อายุความระงับอยู่จนกว่าจะ
ปรากฏว่าการเจรจานั้นไม่อาจตกลงกันได้

มาตรานี้กำหนดให้อายุความในการเรียกร้องค่าเสียหายเป็นอันขาดอายุเมื่อพ้นสามปีนับแต่วันที่
ผู้เสียหายรู้ถึงการเสียหาย และผู้ฟ้องต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน และกำหนดอายุความระงับ
ในระหว่างที่มีการเจรจาเรียกค่าสินไหมทดแทนกัน

9) การใช้สิทธิเรียกค่าเสียหาย ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยคดีแพ่ง พ.ศ.2535 มาตรา 68
บัญญัติว่า ผู้ที่ต้องรับผิดชอบตามมาตรา 63 มาตรา 64 มาตรา 65 หรือ มาตรา 66 ที่ได้ชำระ
ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายแล้ว ย่อมมีสิทธิไต่เบี่ยเอากับผู้ส่งมอบวัตถุอันตรายให้แก่ตน
หรือแก่ผู้ซึ่งทำงานให้แก่ตน และบรรดาผู้ที่มีส่วนในการส่งมอบวัตถุอันตรายดังกล่าวในลำดับ
ต่างๆ ถัดขึ้นไปคนหนึ่งคนใดหรือหลายคนก็ได้ไปจนถึงผู้ผลิต โดยต้องใช้สิทธิไต่เบี่ย ภายในสาม
ปีนับแต่วันที่ตนได้ชำระค่าสินไหมทดแทน แต่ถ้าผู้ใช้สิทธิไต่เบี่ยนั้น เป็นผู้ที่จงใจหรือประมาท
เลินเล่อทำให้เกิดการละเมิดขึ้น ผู้นั้นจะมีสิทธิไต่เบี่ย เฉพาะส่วนที่เกินจากความรับผิดชอบโดยเฉพาะ
ของตนเท่านั้น

มาตรานี้กำหนดให้ผู้รับผิดชอบตามมาตรา 63 มาตรา 64 มาตรา 65 หรือมาตรา 66 ที่ได้
ชำระค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายแล้ว ย่อมมีสิทธิไต่เบี่ยภายในสามปีนับแต่วันที่ตนได้ชำระ
ค่าสินไหมทดแทน เว้นแต่ตนจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำให้เกิดการละเมิดนั้น สามารถไต่เบี่ย
ได้เฉพาะส่วนที่เกินจากการกระทำละเมิดของตนเท่านั้น

3.1.2 เหตุยกเว้นความรับผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535

เนื่องจากความรับผิดตามพระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นความรับผิดอย่างเดียวกับความรับผิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 437 วรรค 2 คือเป็นความรับผิดโดยเคร่งครัดเหมือนกัน ข้อยกเว้นความรับผิดจึงได้ถูกบัญญัติไว้เหมือนกัน กล่าวคือบุคคลต้องรับผิด พิสูจน์ได้ว่าความเสียหายเกิดแต่เหตุสุดวิสัย หรือเกิดเพราะความผิดของผู้เสียหายนั่นเอง(ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 437 วรรค 2) ส่วนพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 ได้บัญญัติไว้ในหลายมาตรา ดังนี้

1) มาตรา 63 ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขนส่ง หรือผู้มีไว้ในครอบครอง ซึ่งวัตถุอันตรายต้องรับผิดชอบเพื่อการเสียหายอันเกิดแต่วัตถุอันตรายที่อยู่ในความครอบครองของตน เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัย หรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั่นเอง

2) มาตรา 64 ผู้ขายหรือผู้ส่งมอบวัตถุอันตรายให้กับบุคคลใด ต้องรับผิดชอบเพื่อการเสียหายของบุคคลดังกล่าวอันเกิดแต่วัตถุอันตรายนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัยหรือเกิดเพราะความผิดของผู้เสียหายนั่นเอง

เมื่อข้อยกเว้นของกฎหมายทั้ง 2 ฉบับบัญญัติไว้เหมือนกันจึงน่าจะมีความหมายเป็นอย่างเดียวกันตีความเป็นอย่างเดียวกัน โดยพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 ให้สิทธิแก่บุคคลหลายบุคคลในการที่จะพิสูจน์เพื่อมิให้ตนต้องรับผิดได้ คือผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขนส่ง ผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งทรัพย์อันตราย รวมทั้งผู้ขาย ผู้ส่งมอบวัตถุอันตรายให้กับบุคคลใด ซึ่งมีไม่ใช่ผู้ครอบครองวัตถุอันตรายในขณะที่เกิดความเสียหายแต่เป็นบุคคลที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดชอบด้วย ดังนั้นถ้าพิสูจน์ได้ว่าตนมิต้องรับผิดเพราะเข้าข้อยกเว้นของกฎหมายก็ให้พิสูจน์ได้ บุคคลที่จะพิสูจน์ให้พ้นความผิดได้ซึ่งพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 จึงมีมากกว่าและชัดเจนกว่าที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 437 วรรค 2 เนื่องมาจากผู้ต้องรับผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 มีมากกว่าผู้ต้องรับผิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 437 นั่นเอง

3.2 เปรียบเทียบระหว่างวัตถุอันตรายกับทรัพย์สินอันตรายตามมาตรา 437 วรรค 2

3.2.1 บุคคลที่ต้องรับผิด

ความรับผิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 437 วรรค 2 เป็นความรับผิดของบุคคลโดยปราศจากความผิด (liability without fault) ดังนั้นบุคคลที่กฎหมายจะกำหนดให้เป็นผู้รับผิดนั้น ควรจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่ก่อให้เกิดความเสียหายพอสมควร ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 437 วรรค 2 ก็ได้บัญญัติให้บุคคลผู้มีไว้ในครอบครองจะต้องรับผิด

ผู้ครอบครอง (possessor) ในมาตรา 437 มีความเห็นของนักกฎหมายหลายท่านที่ได้ให้ความเห็นไว้ดังนี้

ศาสตราจารย์ ดร.จิต เศรษฐบุตร⁵ ผู้ครอบครอง หมายถึง ผู้ที่มีสิทธิครอบครองเหนือทรัพย์สินนั้น ปกติจึงหมายถึงผู้ที่มีกรรมสิทธิ์เพราะมีสิทธิครอบครองด้วย แต่การอาจเป็นไปว่าสิทธิครอบครองได้ตกไปอยู่กับผู้อื่น เช่น เจ้าของได้เอาทรัพย์สินนั้นให้ยืม หรือให้เช่าในกรณีเช่นนี้ ผู้ยืมหรือผู้เช่า ก็ย่อมต้องรับผิดเพราะมีสิทธิครอบครอง ส่วนตัวเจ้าของซึ่งไม่ใช่ผู้ครอบครองแล้ว ก็เป็นอันไม่ต้องรับผิดตามมาตรา 437

ศาสตราจารย์ไพจิตร ปุญญพันธุ์⁶ สิทธิครอบครองเป็นสิทธิที่ได้มาโดยข้อเท็จจริง (de fact) เป็นสิทธิในตัวเองโดยผลของกริยายึดถือด้วยเจตนายึดถือเพื่อตนเองตามมาตรา 1367 ไม่ต้องอาศัยอำนาจโดยกฎหมายอื่นใดอีกแม้ผู้ที่ขโมยหรือบุกรุกก็ “ครอบครอง” เป็น “การครอบครอง” และได้ “สิทธิครอบครอง” โดยสมบูรณ์ จะมีการครอบครองโดยไม่มีสิทธิครอบครองไม่ได้ ใครจะเอาคืนได้อย่างไร ก็ต้องอาศัยสิทธิดีกว่าหาใช้ผู้ยึดถือเพื่อตนที่ครอบครองในปัจจุบันไม่มีสิทธิครอบครองไม่ได้

⁵ จิต เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 2, (โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอนคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2522), น. 264.

⁶ ไพจิตร ปุญญพันธุ์, เอกสารทางวิชาการชุดการสร้างความรู้เข้าใจเกี่ยวกับการฟ้องให้จดทะเบียนและลักษณะสิทธิครอบครอง, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2544), น. 49.

ศาสตราจารย์ศักดิ์ สมองชาติ⁷ ผู้ครอบครอง หมายถึง ผู้ยึดถือหรือครอบครองในขณะเกิดความเสียหายโดยปกติได้แก่เจ้าของหรือผู้ครอบครองแทนเจ้าของ เช่น ผู้ยืม ผู้เช่า แต่จะต้องครอบครองอยู่ในขณะเกิดความเสียหายนั้นด้วย มิใช่มีเพียงสิทธิครอบครองโดยมิได้ครอบครองตามความเป็นจริง

ภักตร์ศักดิ์ วรรณแสง⁸ ผู้ครอบครอง ตามมาตรา 437 หมายถึง ผู้ทรงสิทธิครอบครองตามมาตรา 1367 นั้นเอง ดังนั้นการพิจารณาว่าจำเลยเป็นผู้ครอบครองหรือไม่จำเป็นต้องพิจารณากันตามกฎหมายลักษณะทรัพย์โดยไม่จำเป็นต้องปรากฏว่าผู้นั้นต้องนั่งอยู่ในยานพาหนะขณะเกิดเหตุหรืออยู่ในสภาพที่ควบคุมรถแต่ประการใด หากเข้าลักษณะครอบครองตามกฎหมายลักษณะทรัพย์แล้วบุคคลนั้นก็ต้องรับผิดชอบในฐานะผู้ครอบครอง

ดวงเดือน มั่นธรรม⁹ ผู้ครอบครอง หมายถึง ผู้ทรงสิทธิครอบครองตามมาตรา 1367 ซึ่งเป็นการตีความหมายที่กว้างกว่าจะตีความว่าต้องเป็นผู้ครอบครองในขณะเกิดเหตุเพื่อมิให้เป็นการจำกัดความรับผิดชอบเกินไปเพราะมิเช่นนั้นแล้วหากเกิดละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 437 วรรค 2 แล้ว โอกาสที่ผู้เสียหายจะได้รับการเยียวยาก็น้อยมาก นอกจากนี้การกำหนดฐานผู้รับผิดชอบก็มีหลักอยู่ที่ว่าผู้นั้นได้รับประโยชน์จากทรัพย์ก็ควรต้องรับผิดชอบหากทรัพย์นั้นก่อให้เกิดความเสียหาย

⁷ ศักดิ์ สมองชาติ, คำอธิบายโดยย่อ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยละเมิดและความรับผิดทางละเมิด, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานนิติบรรณาการ, 2547), น.173.

⁸ ภักตร์ศักดิ์ วรรณแสง, “ความรับผิดในความเสียหายซึ่งเกิดจากยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539), น. 53.

⁹ ดวงเดือน มั่นธรรม, “ปัญหาความรับผิดทางแพ่งเนื่องจากทรัพย์อันตราย,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538), น. 39.

สมศักดิ์ ศิริศักดิ์บรรจง¹⁰ ผู้ครอบครองทรัพย์สินอันตรายนั้นต้องสามารถดูแลการใช้งาน กำกับและดำเนินการเพื่อความปลอดภัยในการใช้ทรัพย์สินอันตรายของตนได้เป็นสำคัญจึงถือเป็น ผู้รับผิดชอบตามมาตรา 437 วรรค 2

จากความเห็นของนักกฎหมายหลายท่านดังกล่าวนี้ ทำให้เห็นแนวทางของความหมาย ของผู้ครอบครองว่ามี 2 แนวทางคือ

1) ผู้ครอบครอง หมายถึง ผู้ทรงสิทธิครอบครองซึ่งต้องวินิจฉัยกันตาม ประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1367

2) ผู้ครอบครอง หมายถึง ผู้ครอบครองตามความเป็นจริงในขณะเกิดเหตุ (Possessio naturalis)

ผู้เขียนมีความเห็นด้วยกับแนวทางแรกว่า ผู้ครอบครอง หมายถึงผู้ทรงสิทธิครอบครอง ซึ่งต้องวินิจฉัยกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1367 ซึ่งทรัพย์สินอันตรายผู้ที่ เกี่ยวข้องในการดูแลรักษาส่วนใหญ่มักจะหมายถึงลูกจ้าง ผู้จำหน่าย หรือแม้แต่ผู้บริโภคนสินค้า ซึ่งบุคคลเหล่านี้ไม่ถือว่าเป็นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการดูแลความปลอดภัยของทรัพย์สิน ผู้ผลิต จึงอยู่ในฐานะมีหน้าที่โดยตรงในการดูแลความปลอดภัยของทรัพย์สินแก่บุคคลอื่นและเป็น ผู้ครอบครองตามมาตรา 437 วรรค 2 เพราะเป็นเจ้าของทรัพย์สิน ถ้ามีการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินไป จากผู้ผลิต ผู้เป็นเจ้าของก็เป็นผู้ครอบครองทรัพย์สินนั้น ในกรณีของลูกจ้างถือว่าลูกจ้างครอบครอง ทรัพย์สินแทนนายจ้างเท่านั้น เพราะนายจ้างมีเจตนายึดถือเพื่อตนเอง นายจ้างจึงมีหน้าที่ ควบคุมดูแลลูกจ้างให้ระมัดระวังไม่ให้เกิดความเสียหายจากทรัพย์สินอันตราย ส่วนในกรณีที่มิขมอย มาเอาทรัพย์สินอันตรายไป ถือว่าขมอยได้ทำการตัดกรรมสิทธิ์ของผู้เป็นเจ้าของแล้วแสดงเจตนา ยึดถือทรัพย์สินเพื่อตนเอง ก็ถือว่าขมอยเป็นผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งทรัพย์สินอันตรายเช่นกัน

ดังนี้ หากมีความเสียหายเกิดขึ้นเนื่องจากทรัพย์สินอันตราย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและ พินิชย์มาตรา 437 วรรค 2 บุคคลที่จะต้องรับผิดชอบคือผู้มีไว้ในความครอบครองซึ่งทรัพย์สินนั้นโดย ต้องเจตนายึดถือทรัพย์สินอันตรายนั้น และยึดถือเพื่อตน ส่วนผู้ที่มิได้ครอบครองทรัพย์สินนั้นไม่ต้อง รับผิดชอบ ซึ่งหากเป็นเช่นนั้น จะเห็นได้ว่าผู้เสียหายจะมีโอกาสเรียกค่าเสียหายจากบุคคลที่อยู่ใน

¹⁰ สมศักดิ์ ศิริศักดิ์บรรจง, “การใช้การตีความมาตรา 437 แห่งประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์: ศึกษากรณีผู้รับผิดชอบเจตนารมณ์แห่งกฎหมาย,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540) น. 81.

ขั้นตอนสุดท้าย เท่านั้น คือผู้ครอบครอง บุคคลที่อยู่ก่อนหน้านี้ เช่นผู้ผลิต ผู้ขนส่ง ซึ่งครอบครองทรัพย์สินตราอยู่ก่อนหน้านี้ไม่ต้องรับผิดชอบซึ่งทำให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาความเสียหายในวงแคบ

ดังนั้น พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 จึงได้นิยามคำจำกัดความ ผู้ครอบครอง ให้กว้างขึ้นกว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 437 วรรค 2 ดังนี้

พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 มาตรา 4 บัญญัติว่า

“มีไว้ในครอบครอง” หมายความว่า การมีไว้ในครอบครองไม่ว่าเพื่อตนเองหรือผู้อื่นและไม่ว่าจะเป็นการมีไว้เพื่อขาย เพื่อขนส่ง เพื่อใช้ หรือเพื่อประกอบการอื่นใดและรวมถึงการทิ้งอยู่หรือปรากฏอยู่ในบริเวณที่อยู่ในความครอบครอง หากทรัพย์สินตราได้ทิ้งอยู่หรือปรากฏอยู่ในบริเวณที่อยู่ในบริเวณที่อยู่ในความครอบครองของบุคคลเหล่านี้จะต้องรับผิดชอบ ผู้ที่จะต้องรับผิดชอบเนื่องจากวัตถุอันตรายตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ซึ่งได้แก่

1)ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขนส่ง หรือผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งทรัพย์สินตราที่อยู่ในความครอบครองของตน

มาตรา 63 บัญญัติว่า ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขนส่ง หรือผู้มีไว้ในครอบครอง ซึ่งวัตถุอันตราย ต้องรับผิดชอบเพื่อการเสียหายอันเกิดแต่วัตถุอันตรายที่อยู่ในความครอบครองของตน เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัย หรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั้นเอง

ผู้ผลิต หมายความว่า ทำ เพาะ ปุ๋ย ผสม แปรสภาพ ปุ๋ยแต่ง แบ่งบรรจุ หรือรวมบรรจุ

ผู้นำเข้า หมายความว่า นำเข้าส่งเข้ามาในราชอาณาจักรหรือนำผ่าน

ผู้ขนส่ง หมายถึง บุคคลผู้รับขนส่งของหรือคนโดยสารเพื่อำเน็จเป็นทางค้าปกติของตน

ผู้มีไว้ในครอบครอง คำว่า มีไว้ในครอบครอง มาตรา 4 ได้บัญญัติว่า หมายความว่า การมีไว้ในครอบครองไม่ว่าเพื่อตนเองหรือผู้อื่น และไม่ว่าจะเป็นการมีไว้เพื่อขาย เพื่อขนส่ง เพื่อใช้ หรือเพื่อประกอบการอื่นใดและรวมถึงการทิ้งอยู่หรือปรากฏอยู่ในบริเวณที่อยู่ในความครอบครองด้วย

ครอบครองเพื่อตนเอง หมายถึง ครอบครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1367 คือเจตนายึดถือและยึดถือเพื่อตน

ครอบครองเพื่อผู้อื่น ไม่ใช่เป็นกรณีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1368 ซึ่งให้ผู้ครอบครองอาจได้มาซึ่งสิทธิครอบครองโดยผู้อื่นยึดถือไว้ให้ แต่หมายถึงกรณีที่บุคคลได้ทรัพย์สินมาไว้ใช้ประโยชน์ ซึ่งอาจอาศัยสิทธิตามสัญญา เช่นผู้เช่าซื้อ ผู้ยืม บุคคลในฐานะเช่นนี้

ยอมเป็นผู้ครอบครอง ทั้งนี้เพราะบุคคลดังกล่าวยึดถือไว้เพื่อตน เพราะเขามีอำนาจจะใช้และหวงกันทรัพย์สินได้เอง

เพื่อขาย หมายถึง ความถึง การจำหน่าย จ่ายหรือ แจกเพื่อประโยชน์ทางการค้าและให้หมายความรวมถึงการมีไว้เพื่อขายด้วย

เพื่อใช้ หมายถึง เพื่อประโยชน์ในการใช้สอยของตนเอง

เพื่อประการอื่นใด หมายถึง เจตนาครอบครองไว้โดยประการอื่นๆ นอกจากที่กล่าวมาแล้ว การทิ้งอยู่ หมายถึง ปลอมให้วางอยู่ในสถานที่ซึ่งตนรับผิดชอบครอบครองอยู่

การปรากฏอยู่ หมายถึง พบได้ ณ ที่ใดที่หนึ่งซึ่งตนครอบครองอยู่

2) ผู้ขาย หรือผู้ส่งมอบวัตถุอันตรายให้กับบุคคลใด

มาตรา 64 บัญญัติว่า ผู้ขายหรือผู้ส่งมอบวัตถุอันตรายให้กับบุคคลใด ต้องรับผิดชอบเพื่อการเสียหายของบุคคลดังกล่าวอันเกิดแต่วัตถุอันตรานั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัยหรือเกิดเพราะความผิดของผู้เสียหายนั่นเอง

3) นายจ้าง ตัวการ ผู้ว่าจ้าง เจ้าของกิจการ

มาตรา 65 บัญญัติว่า นายจ้าง ตัวการ ผู้ว่าจ้าง หรือเจ้าของกิจการต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดที่บุคคลตามมาตรา 63 หรือมาตรา 64 ได้กระทำให้ไปในการทำงานให้แก่ตน แต่ชอบที่จะได้ชดเชยจากบุคคลดังกล่าว เว้นแต่ตนจะมีส่วนผิดในการสั่งให้ทำ การเลือกหาตัวบุคคล การควบคุม หรือการอื่นอันมีผลโดยตรงให้เกิดละเมิดขึ้นนั้น

4) ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขายส่ง ผู้ขายปลีก คนกลาง และผู้มีส่วนในการจำหน่ายจ่ายแจก ทุกช่วง ต่อจากผู้ผลิตจนถึงผู้ที่รับผิดชอบขณะเกิดการละเมิดตามมาตรา 63 หรือมาตรา 64 ต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งการละเมิดด้วย (มาตรา 66)

มาตรา 66 บัญญัติว่า ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขายส่ง ผู้ขายปลีก คนกลาง และผู้มีส่วนในการจำหน่ายจ่ายแจกทุกช่วงต่อจากผู้ผลิตจนถึงผู้ที่รับผิดชอบขณะเกิดการละเมิดตามมาตรา 63 หรือมาตรา 64 ต้องร่วมรับผิดชอบในผล แห่งการละเมิดด้วย

จากพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 จะเห็นได้ว่ากฎหมายได้ระบุฐานะและตัวบุคคลที่จะต้องรับผิดชอบโดยชัดเจนยิ่งขึ้น ต่างกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 437 วรรค 2 ซึ่งใช้คำว่า ผู้ครอบครอง ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาได้ว่าครอบคลุมไปถึงบุคคลใดบ้าง

จากพระราชบัญญัติดังกล่าว จึงขอแยกความรับผิดของบุคคลผู้ต้องรับผิดในความเสียหายเป็น 2 กรณี¹¹

กรณีแรก กฎหมายได้บัญญัติให้ผู้มีส่วนในการผลิตและกระจายวัตถุดิบต้องรับผิดชอบเนื่องจากวัตถุดิบเป็นของที่ได้โดยสภาพอาจก่อความเสียหายให้แก่ผู้อื่นได้ ผู้เป็นเจ้าของผู้ผลิต หรือผู้มีส่วนร่วมในการกระจายวัตถุดิบไปยังบุคคลอื่นย่อมต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น ดังนั้นบุคคลเหล่านี้จึงมีหน้าที่ที่จะต้องระมัดระวังและตรวจสอบในขั้นตอนที่ตนมีส่วนรับผิดชอบไปยังระดับถัดขึ้นไปจากตน มิฉะนั้นอาจเป็นการกระทำโดยประมาทตาม ข้อสันนิษฐานความผิดในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 422 ได้ ดังที่พระราชบัญญัติวัตถุดิบ พ.ศ.2535 ได้บัญญัติถึงหน้าที่ของผู้ผลิตวัตถุดิบว่าต้องระมัดระวังในการจัดหาวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต (มาตรา 59) ผู้นำเข้าต้องระมัดระวังในการเลือกหาผู้ผลิต (มาตรา 60) ผู้ขนส่ง ก็ต้องระมัดระวังในการตรวจสอบความถูกต้องของสิ่งที่ใช้ในการขนส่งหรือยานพาหนะและอุปกรณ์ ส่วนผู้มีไว้ในครอบครองต้องตรวจสอบความเชื่อถือได้ของผู้ผลิต หรือผู้นำเข้าหรือผู้ที่จัดหาวัตถุดิบนั้นให้แก่ตน (มาตรา 62) เป็นต้น ซึ่งหน้าที่เหล่านี้ในต่างประเทศอาจเกิดขึ้นจากแนวการตีความของศาลก็มี เช่นกฎหมายสหรัฐอเมริกา กฎหมายเยอรมัน หรือเกิดขึ้นโดยบทบัญญัติเฉพาะก็มี เช่น กฎหมายออสเตรเลีย และอีกหลายประเทศ

กรณีที่ 2 ความรับผิดของบุคคลข้างเคียง (Chain distribution) ความรับผิดต่อผู้ที่ได้รับความเสียหายตามพระราชบัญญัตินี้ เป็นความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability) ซึ่งนอกจากจะได้แก่ผู้ครอบครองวัตถุดิบแล้วยังหมายถึง บุคคลผู้มีส่วนในการควบคุมด้วย ซึ่งจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 437วรรค 2 ยังไม่เป็นที่แน่ชัดว่าผู้มีส่วนในการควบคุมจะมีความหมายเพียงใด พระราชบัญญัติฉบับนี้จึงได้บัญญัติให้ชัดเจนดังที่ได้กล่าวมาแล้วในมาตรา 63-66 ซึ่งเป็นลักษณะของบุคคลที่อยู่ในลูกโซ่ของการกระจาย (Chain distribution) จะต้องรับผิดชอบ ดังนั้นในแง่ของการเยียวยาผู้เสียหายจะฟ้องบุคคลใดก็ได้ตามความสะดวกและมีความแน่นอนกว่าที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนครบเต็มจำนวน ส่วนในแง่ความรับผิดที่แท้จริงในระหว่างผู้ที่ต้องรับผิดร่วมกัน ก็ต้องไปฟ้องร้องไล่เบี้ยกันเอาเอง ผลที่ได้ก็คือผู้ขายเลือกซื้อผู้ผลิตที่มีคุณภาพ ผู้ผลิตก็จะเลือกขายให้แก่ผู้ขายซึ่งรับผิดชอบทุกอย่างเป็นผลดีแก่ส่วนรวม

¹¹ อ้างแล้ว, เจริญธรรมที่ 1, น.8 – 10.

3.2.2 ทรัพย์ที่เป็นเหตุเกิดความเสียหาย

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 437 วรรค 2 ทรัพย์อันเป็นของเกิดอันตรายได้โดยสภาพ หรือโดยความมุ่งหมายที่จะใช้หรือโดยอาการกลไกของทรัพย์นั้น แบ่งเป็น 3 กรณี

1) ทรัพย์อันตรายโดยสภาพ คือทรัพย์ที่เป็นอันตรายต่อชีวิต ร่างกายและทรัพย์สินที่เกิดจากตัวทรัพย์นั่นเอง ไม่ว่าจะเกิดอันตรายเพราะการสัมผัสทรัพย์นั้น เช่น น้ำกรด สารเคมี กระแสไฟฟ้า พลังนิวเคลียร์ เชื้อโรคต่าง ๆ โดยทำให้เกิดการกระทบกระเทือนหรือมีสื่อชักนำมาเอง เช่น ดินปืน ลูกกระเบิด แก๊ส น้ำมันเบนซิน ลิฟท์ บันไดเลื่อน ประตูกล

2) ทรัพย์อันตรายโดยความมุ่งหมายที่จะใช้ ซึ่งโดยสภาพไม่มีอันตราย แต่มีการกระทำของคนทำให้เป็นของมีอันตรายขึ้นด้วยการใช้ เช่น อาวุธปืนเมื่อบรรจุกระสุน เครื่องจักรกลไอน้ำเวลาใช้ไฟต้มน้ำ เกล็ดมาอัดตะเกียงที่จุดโดยอัดลม

3) ทรัพย์อันตรายโดยอาการกลไกของทรัพย์ คือ ตัวเครื่องจักรกล เครื่องยนต์ เครื่องไฟฟ้า สายพานเครื่องจักรโรงเลื่อย ซึ่งมีโซ่ยานพาหนะอันเดินด้วยเครื่องจักรกล แต่หมายถึงเครื่องจักรเครื่องยนต์ที่ตั้งอยู่กับที่ และอันตรายเกิดเพราะเครื่องจักรเดินอยู่ หรือเคลื่อนไหว ทำงานอยู่ เมื่อหยุดยอมนไม่ใช้ทรัพย์อันตราย เช่น เครื่องบดปลา เครื่องบดเนื้อ สายพานเครื่องจักรโรงเลื่อย

ทรัพย์ที่เป็นวัตถุอันตราย ตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้ วัตถุอันตราย หมายความว่า วัตถุดังต่อไปนี้

- (1) วัตถุระเบิดได้
- (2) วัตถุไวไฟ
- (3) วัตถุออกซิไดซ์และวัตถุเปอร์ออกไซด์
- (4) วัตถุมีพิษ
- (5) วัตถุที่ทำให้เกิดโรค
- (6) วัตถุกัมมันตรังสี
- (7) วัตถุที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม
- (8) วัตถุกัดกร่อน
- (9) วัตถุที่ก่อให้เกิดการระคายเคือง
- (10) วัตถุอย่างอื่น ไม่ว่าจะเป็นเคมีภัณฑ์หรือสิ่งอื่นใด ที่อาจทำให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์ หรือสิ่งแวดล้อม

3.2.3 เหตุยกเว้นความรับผิด

ได้กล่าวมาแล้วว่าความรับผิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 437 วรรค 2 เป็นความรับผิดโดยเคร่งครัด เป็นความรับผิดโดยปราศจากความผิด คือผู้รับผิดไม่ต้องมีความจงใจหรือประมาทเลินเล่อก็ต้องรับผิด และแม้จะเป็นความรับผิดโดยเคร่งครัด แต่ก็มีข้อต่อสู้ให้หลุดพ้นจากความรับผิดได้ มาตรา 437 จึงเป็นเรื่องข้อสันนิษฐานความรับผิด ข้อต่อสู้ที่ทำให้จำเลยหลุดพ้นความรับผิดก็จะเป็นทำนองที่ว่าจำเลยไม่ควรจะต้องรับผิดเพราะมีเหตุแทรกแซงเกิดขึ้นถ้าให้จำเลยรับผิดก็จะเป็นการไม่ยุติธรรม ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 437 วรรค 2 ได้บัญญัติข้อต่อสู้ให้หลุดพ้นจากความรับผิด 2 ประการคือ

- 1) เมื่อบุคคลผู้ต้องรับผิดชอบพิสูจน์ได้ว่าการเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัย

เหตุสุดวิสัย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 หลักทั่วไป ลักษณะ 1 มาตรา 8 ได้มีการบัญญัติเรื่องเหตุสุดวิสัยไว้ มาตรา 8 คำว่า เหตุสุดวิสัยหมายความว่าเหตุใดๆ อันจะเกิดขึ้นก็ดีจะให้ผลพิบัติก็ดี ไม่มีใครอาจจะป้องกันได้ แม้ทั้งบุคคลผู้ต้องประสบหรือใกล้จะต้องประสบเหตุนั้นจะได้จัดการระมัดระวังตามสมควร อันพึงคาดหมายได้จากบุคคลในฐานะเช่นนั้น

นักนิติศาสตร์ได้ให้ความหมายไว้ว่า เหตุสุดวิสัยในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 8 มักจะไปพิเคราะห์กันตามสภาพของสาเหตุที่เกิดขึ้น เช่น อ่างถึงรัษฎัย (สงคราม) ใจรัษฎัย อัคคีภัย อุทกภัย ตามกฎหมายเบ็ดเสร็จบทที่ 74 นั้นเป็นต้น แต่แท้ที่จริงหาเป็นเช่นนั้นไม่¹²

เหตุสุดวิสัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 8¹³ เป็นเหตุที่อาจเกิดจากการกระทำของสิ่งที่เป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ หรืออาจเกิดจากการกระทำของบุคคลภายนอก หรือเกิดจากการกระทำของผู้เสียหายเองเป็นผู้ก่อให้เกิด การจะอ้างเหตุสุดวิสัยเพื่อให้ตนเองพ้นผิดหรือยกเว้นความผิดต้องเป็นลักษณะของเหตุที่เกิดขึ้นไม่ได้เกิดจากบุคคลนั้น เป็นผู้มีส่วนหรือก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น

¹² เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ (ภาคจบ บริบูรณ์), พิมพ์ครั้งที่ 2, (พระนคร: โรงพิมพ์อักษรสาส์น, 2505), น.711.

¹³ สมปอง เลิศอาภาณนท์, “เหตุสุดวิสัยในทางแพ่ง: ศึกษากรณีการปรับใช้กับความรับผิดเพื่อละเมิด,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547)

2) เมื่อผู้ครอบครองพิสูจน์ได้ว่าการเสียหายนั้นเกิดเพราะความผิดของผู้เสียหายนั่นเอง เป็นข้อต่อสู้ข้อหนึ่งของผู้ครอบครองทรัพย์สินอันตรายว่าหากความเสียหายเกิดจากความผิดของผู้เสียหายเองแล้ว ผู้ครอบครองก็ไม่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน ความผิดของผู้เสียหายเองจะมีขึ้นต่อเมื่อผู้เสียหายได้กระทำโดยสมัครใจ หรือประมาทเลินเล่อ ซึ่งความเสียหายเกิดจากความผิดของผู้เสียหายแต่ฝ่ายเดียว โดยพิจารณาจากหลักเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล ถ้าผู้เสียหายเพียงมีส่วนผิดอยู่ด้วย ไม่เป็นเหตุให้ผู้ครอบครองหรือควบคุมดูแลยานพาหนะพ้นความรับผิด เพียงแต่มีสิทธิได้รับลดหย่อนค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 422,223

เหตุยกเว้นความรับผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการชดเชย พ.ศ.2535

เนื่องจากความรับผิดตามพระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นความรับผิดอย่างเดียวกับความรับผิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 437 วรรค 2 คือเป็นความรับผิดโดยเคร่งครัดเหมือนกัน ข้อยกเว้นความรับผิดจึงได้ถูกบัญญัติไว้เหมือนกัน กล่าวคือบุคคลต้องรับผิดพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายเกิดแต่เหตุสุดวิสัย หรือเกิดเพราะความผิดของผู้เสียหายนั่นเอง (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 437 วรรค 2) ส่วนพระราชบัญญัติว่าด้วยการชดเชย พ.ศ.2535 ได้บัญญัติไว้ในหลายมาตรา ดังนี้

1.มาตรา 63 ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขนส่ง หรือผู้มีไว้ในครอบครอง ซึ่งวัตถุอันตรายต้องรับผิดชอบเพื่อการเสียหายอันเกิดแต่วัตถุอันตรายที่อยู่ในความครอบครองของตน เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัย หรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั่นเอง

2.มาตรา 64 ผู้ขายหรือผู้ส่งมอบวัตถุอันตรายให้กับบุคคลใด ต้องรับผิดชอบเพื่อการเสียหายของบุคคลดังกล่าวอันเกิดแต่วัตถุอันตรายนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัยหรือเกิดเพราะความผิดของผู้เสียหายนั่นเอง

เมื่อข้อยกเว้นของกฎหมายทั้ง 2 ฉบับ บัญญัติไว้เหมือนกันจึงน่าจะมีคามหมายเป็นอย่างเดียวกัน ตีความเป็นอย่างเดียวกัน โดยพระราชบัญญัติว่าด้วยการชดเชย พ.ศ.2535 ให้สิทธิแก่บุคคลหลายบุคคลในการที่จะพิสูจน์เพื่อมิให้ตนต้องรับผิดได้ คือผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขนส่ง ผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งทรัพย์สินอันตราย รวมทั้งผู้ขาย ผู้ส่งมอบวัตถุอันตรายให้กับบุคคลใด ซึ่งมีใช่ผู้ครอบครองวัตถุอันตราย

ในขณะที่เกิดความเสียหายแต่เป็นบุคคลที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดด้วย ดังนั้น ถ้าพิสูจน์ได้ว่าตนมิต้องรับผิดเพราะเข้าข้อยกเว้นของกฎหมายก็ให้พิสูจน์ได้ บุคคลที่จะพิสูจน์ให้พ้นความผิดได้ซึ่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการชดเชย พ.ศ.2535 จึงมีมากกว่าและชัดเจนกว่าที่กำหนด

ไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 437 วรรค 2 เนื่องจากผู้ต้องรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการระงับข้อพิพาท พ.ศ.2535 มีมากกว่าผู้ต้องรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 437 นั้นเอง

3.3 อายุความการใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหาย

3.3.1 อายุความสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายจากทรัพย์สินอันตราย

อายุความสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 448 บัญญัติว่า สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิดนั้น ท่านว่าขาดอายุความเมื่อพ้นปีหนึ่งนับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันทำละเมิด

อายุความหมายถึงกำหนดระยะเวลาให้บังคับสิทธิเรียกร้อง คือการฟ้องคดีต่อศาล ถ้าไม่ได้ใช้บังคับภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด สิทธิเรียกร้องนั้นเป็นขาดอายุความ โดยปกติหมายถึงระยะเวลาที่ทำให้บุคคลเสียสิทธิฟ้องร้องเรียกว่าขาดอายุความ มีผลเพียงทำให้ลูกหนี้มีสิทธิปฏิเสธการชำระหนี้ แต่ที่ว่าสิทธิฟ้องร้องเป็นอันขาดอายุความนั้น มิได้หมายความว่าสิทธิเรียกร้องนั้นจะระงับสิ้นไปด้วย ในหนี้มูลละเมิดนั้น ค่าสินไหมทดแทนรวมถึงการคืนทรัพย์สินผู้เสียหายต้องเสียไปเพราะละเมิด หรือใช้ราคาทรัพย์สินนั้น รวมทั้งค่าเสียหายอันจะพึงบังคับให้ใช้เพื่อความเสียหายอย่างใดๆ อันได้เกิดขึ้นนั้นด้วย มาตรานี้เป็นบทบัญญัติเรื่องอายุความในมูลละเมิด ถ้ามูลคดีที่ฟ้องไม่ใช่เรื่องละเมิดจะนำเอาบทบัญญัติมาตรานี้มาใช้บังคับแก่คดีไม่ได้ และหมายถึงเฉพาะการฟ้องเรียกเอาค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิดนั้น ส่วนการฟ้องขอให้ระงับหรือเพิกถอนการกระทำละเมิดที่ยังมีอยู่ มิใช่เป็นการเรียกร้องเอาค่าเสียหาย ไม่ตกอยู่ในบังคับแห่งอายุความตามมาตรานี้

การละเมิดหมายถึงกรณีที่มีการละเมิดเกิดขึ้นโดยครบถ้วน เพียงแต่มีการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ แต่โจทก์ยังไม่เสียหาย ยังไม่เป็นละเมิด อายุความนับแต่วันที่การกระทำของจำเลยเกิดผลทำให้โจทก์เสียหาย กำหนดอายุความ 1 ปีนั้น นับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิด และรู้ตัวผู้จะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนซึ่งไม่นับวันแรกแห่งระยะเวลารวมเข้าด้วยกัน การรู้หมายถึงผู้เสียหายเป็นผู้รู้ ไม่ใช่บิดามารดาญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงของผู้เสียหายรู้ ส่วนการที่ลูกจ้าง ตัวแทนของผู้เสียหายรู้ ในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่เพื่อนายจ้าง ตัวการจะถือว่า

ผู้เสียหายรู้หรือไม่นั้น การรู้ต้องประกอบด้วย 2 กรณี คือผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ที่จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน ที่ว่ารู้ถึงการละเมิด ไม่ต้องรู้ถึงขนาดว่าการกระทำของจำเลย หรือเหตุการณ์ที่กฎหมายให้จำเลยต้องรับผิดชอบนั้น ตามกฎหมายจำเลยจะต้องรับผิดชอบหรือไม่ เพียงแต่รู้ว่ามี ความเสียหายเกิดขึ้นเพราะการกระทำของจำเลยหรือเหตุการณ์ที่กฎหมายให้จำเลยต้องรับผิดชอบ ก็เป็นการเพียงพอแล้ว ส่วนการที่จำเลยจะต้องรับผิดชอบตามกฎหมายหรือไม่นั้น เป็นข้อกฎหมาย ที่ศาลเป็นผู้วินิจฉัย และเมื่อโจทก์ฟ้องคดีเรียกค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิดภายใน 1 ปี นับแต่วัน ที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ที่จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนแล้ว คดีโจทก์ก็ไม่ขาด อายุความ¹⁴

3.3.2 อายุความสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535

ในหมวดที่ 3 ซึ่งเป็นหมวดว่าด้วยหน้าที่และความรับผิดชอบทางแพ่งมาตรา 67 วรรค 1 บัญญัติว่า สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดแต่วัตถุอันตรายตามพระราชบัญญัตินี้เป็นอันขาดอายุ ความเมื่อพ้นสามปีนับแต่วันที่ผู้ต้องเสียหายรู้ถึงการเสียหายความเป็นวัตถุอันตรายและผู้พึงต้องใช้ ค่าสินไหมทดแทน

อายุความในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายตาม พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 ได้กำหนดไว้มีระยะเวลา 3 ปี ซึ่งแตกต่างจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 448 ที่กำหนดให้มีระยะเวลา 1 ปี ซึ่งจากการบันทึกการปรับปรุงกฎหมายเพื่อควบคุมวัตถุอันตราย ได้เล็งเห็นว่า ความเสียหายที่เกิดจากวัตถุอันตรายมักเป็นเรื่องที่มีความเสียหายแฝงเร้นได้มาก และมักจะมีรายละเอียดในการนำสืบค่าเสียหายที่ยุ่งยาก ดังนั้นอายุความกำหนด 1 ปี จึงสั้นไป สมควรที่จะให้มีกำหนดเวลา 3 ปี ซึ่งในกฎหมายของหลายประเทศได้กำหนดอายุความไว้ 3 ปี นับแต่วันที่รู้ถึงการละเมิด

นอกจากนั้นในพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 มาตรา 67 วรรค 2 ยังได้บัญญัติ ต่อไปอีกว่า ถ้ามีการเจรจาเกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทนที่พึงจ่ายระหว่างผู้ที่เข้าใจกันว่าต้องรับผิดชอบ ใช้ ค่าสินไหมทดแทนและผู้มีสิทธิได้ค่าสินไหมทดแทน ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่จนกว่าจะปรากฏ

¹⁴ ไพจิตร ปุณณพินธุ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 11, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2548), น.230-235.

ว่าการเจรจานั้นไม่อาจตกลงกันได้ ซึ่งหมายความว่าหากมีการละเมิดเนื่องจากวัตถุอันตรายแล้ว มีการตกลงเจรจากันในเรื่องค่าสินไหมทดแทนระหว่างผู้ที่เข้าใจกันว่าต้องรับผิดชอบ ซึ่งหมายถึงผู้กระทำละเมิดเองหรือตัวแทนหรือนายจ้างกับผู้มีสิทธิได้ค่าสินไหมทดแทน ซึ่งหมายถึงผู้ถูกทำละเมิดหรือทายาทก็แล้วแต่กรณี ในระหว่างที่มีการเจรจาดังนี้ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ คือไม่นับอายุความต่อไปจึงไม่ขาดอายุความ จนกว่าจะปรากฏว่าการเจรจานั้นไม่อาจตกลงกันได้ จึงให้นับอายุความที่เหลือต่อไป ซึ่งผู้มีสิทธิได้ค่าสินไหมทดแทนสามารถใช้สิทธิเรียกร้องทางศาลได้ต่อไป

